

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.563.2024.

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

**Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej**

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację poselską nr 5453 Pani Kariny Anny Bosak wraz z grupą posłów w sprawie zapowiadanych zmian systemu pieczy zastępczej, uprzejmie informuję, co następuje.

W związku z koniecznością dokonania przeglądu całego systemu związanego z pieczą zastępczą w lutym tego roku w siedzibie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej odbyło się spotkanie konsultacyjne w tej sprawie, w którym udział wzięli przedstawiciele całego środowiska związanego z tym systemem w Polsce, w tym organizacje pozarządowe, samorządy lokalne i administracja rządowa. Zainicjowano wówczas zespoły robocze, które pracowały nad identyfikacją problemów oraz ewentualnymi możliwościami ich rozwiązań. Rozpoczęte wtedy prace nad długofalowymi zmianami w systemie wspierania rodziny, pieczy zastępczej i adopcji, w tym kompleksowymi zmianami legislacyjnym, są kontynuowane. Zarządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nr 26 z dnia 1 lipca 2024 r. powołano w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Zespół do Spraw Reformy Systemu Pieczy Zastępczej. Zespół jest organem pomocniczym Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. W skład Zespołu wchodzi: Ministra Agnieszka Dziemianowicz-Bąk - przewodnicząca Zespołu, Sekretarz Stanu Aleksandra Gajewska - wiceprzewodnicząca Zespołu oraz poszczególni przedstawiciele departamentów i biur Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Przewodnicząca Zespołu może zapraszać do udziału w pracach Zespołu, z głosem doradczym, osoby niebędące członkami Zespołu, posiadające specjalistyczną wiedzę z zakresu pieczy zastępczej. Obecnie w oparciu o wyniki wspomnianych wyżej konsultacji, prac zespołów roboczych, a także o postulaty, które wpływały do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z różnych środowisk przygotowujemy propozycje konkretnych zmian legislacyjnych, które w najbliższym czasie będą konsultowane z interesariuszami systemu pieczy zastępczej.

Stan systemu pieczy zastępczej, dotyczący w szczególności niedoboru miejsc jest znany Ministerstwu Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, analizowany i traktowany priorytetowo pod kątem wprowadzenia rozwiązań naprawczych. Zaistniała sytuacja spowodowana jest przede wszystkim wzrostem liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, wynikającym z pozytywnego w świetle społecznym zjawiska, jakim jest rosnące wyczulenie społeczeństwa oraz instytucji publicznych na krzywdzenie dzieci. Wzrostowi liczby umieszczeń towarzyszy jednak z jednej strony wciąż niewystarczająca współpraca w działaniach na rzecz wsparcia rodziny pomiędzy gminami i sądami. Dodatkowo stale maleje liczba adopcji (w roku 2014: 3200 adopcji krajowych, 300 adopcji zagranicznych, w roku 2023: 2500 adopcji krajowych, 10 adopcji zagranicznych).

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że pieczę zastępczą zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2024 r. poz. 177 z późn. zm.) organizuje powiat. Z informacji wpływających do resortu rodziny wynika, że około połowa powiatów wykazuje niewystarczającą aktywność na rzecz zabezpieczenia miejsc w pieczy zastępczej na swoim terenie, co przekłada się na trudności związane z umieszczaniem małoletnich w pieczy zastępczej.

Wszystkie wyżej wymienione czynniki zostały szczegółowe przeanalizowane, a w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej podejmowane są szeroko zakrojone działania na rzecz poprawy sytuacji. W czerwcu 2024 r. w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej odbyło się spotkanie z wojewodami, podczas którego zainicjowano powołanie w każdym województwie Zespołu reagowania kryzysowego w obszarze pieczy zastępczej, którego głównym celem jest analiza, we współpracy z powiatami, sytuacji w pieczy zastępczej na terenie każdej jednostki samorządu terytorialnego oraz określenie planów działania w zakresie niewykonanych postanowień sądowych dotyczących umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. Do zadań Zespołów należy również koordynowanie poszukiwania oraz tworzenia nowych miejsc w pieczy zastępczej na terenie jednostek samorządu terytorialnego, a także monitorowanie sytuacji dzieci oczekujących na umieszczenie w pieczy zastępczej pod kątem ich bezpieczeństwa. Zespoły reagowania kryzysowego zajmują się również weryfikacją liczby miejsc w pieczy zastępczej na terenie powiatów w kontekście realnej możliwości umieszczenia dzieci (badanie limitów w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej, weryfikacja liczby przeszkolonych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oczekujących na umieszczenie dziecka, popytu i podaży szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej). Działania, które są podejmowane wynikają w szczególności z obowiązku egzekwowania przez wojewodów prawidłowej realizacji zadań przez samorządy (art. 186 ust. 1 pkt 3 i 3a ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej). Czynności podejmowane w ramach Zespołów raportowane są do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Celem zagwarantowania racjonalności i efektywności planowanych czynności, resort rodziny zainicjował w lipcu br. proces regularnego gromadzenia danych liczbowych, które pokazują sytuację w pieczy zastępczej. W Ministerstwie Rodziny Pracy i Polityki Społecznej przygotowano również poradnik wyszczególniający działania, które powinny zostać podjęte przez powiaty, w celu zwiększania liczby miejsc, jako bezpośredniego remedium na trudności w pieczy zastępczej. W ramach udostępnionego wojewodom i samorządom poradnika zaproponowano między innymi potrzebę sprawdzenia szerokiego środowiska osób bliskich dziecku pod kątem możliwości sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej, przekształcanie rodzin zastępczych niezawodowych w rodziny zastępcze zawodowe lub rodzinne domy dziecka poprzez propozycję przyjęcia kolejnych dzieci, aktywną promocję zawodowego rodzicielstwa zastępczego, tworzenie na terenie powiatów rodzin zawodowych o charakterze pogotowia rodzinnego. Dodatkowo zaproponowano zidentyfikowanie wszystkich osób chętnych do przejścia szkolenia dla kandydatów na rodziców zastępczych/prowadzących rodzinne domy dziecka, sprawne przeprowadzenie kwalifikacji wstępnej i uruchomienie (samodzielnie lub z innymi powiatami - regionalnie) szkoleń dla rodzin zastępczych/prowadzących rodzinne domy dziecka, śródkresową ewaluację i ewentualną nowelizację przez rady powiatów 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej. Zwrócono również uwagę na rozważenie możliwości (w porozumieniu z ośrodkiem adopcyjnym) powierzenia najmłodszych dzieci

z nieuregulowaną jeszcze sytuacją prawną do rodzin z kwalifikacją na rodziny adopcyjne (preadopcja) w trybie tymczasowego powierzenia (zgodnie z art. 109 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego) oraz uruchomienie ewentualnie w tym czasie możliwości odbycia szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze.

Wymaga zaznaczenia, że zachęcono wojewodów do podejmowania również indywidualnych inicjatyw i realizowania różnych, adekwatnych do sytuacji w regionie, metod działania, w zależności od konkretnych potrzeb i możliwości lokalnych. Niezależnie od czynności ww. zespołów reagowania kryzysowego podejmowany jest również szereg działań na rzecz tworzenia dodatkowych miejsc w pieczy zastępczej. Już pierwsze miesiące działania zespołów reagowania kryzysowego przyniosły wymierne efekty. Na szczeblu regionów zdiagnozowana została skala wyzwań stojących przed powiatami, samorządy zostały zmobilizowane do działania, odbywają się spotkania pomiędzy gminami, powiatami oraz sądami w celu koordynacji działań. W rezultacie w niektórych województwach spadła liczba dzieci oczekujących na umieszczenie w pieczy zastępczej, w pozostałych dynamika przyrostu została zahamowana. W skali kraju od 10 lipca do 15 września br. liczba dzieci nieumieszczonych w pieczy zastępczej, mimo postanowienia sądu spadła o 123. Działania zaradcze i naprawcze będą kontynuowane i wzmacniane - są one regularnie monitorowane przez resort rodziny.

Obecnie nie jest planowane stworzenie krajowej definicji deinstytucjonalizacji. Głównym celem procesu deinstytucjonalizacji, prowadzonego przez resort rodziny jest przejście od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności. W obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej oznacza to proces zmierzający m.in. do przestrzegania zasady prymatu rodzinnych form pieczy zastępczej nad formami instytucjonalnymi, intensywnej profilaktyki rozumianej jako rozwój usług dla rodzin wychowujących dzieci, zmian w obszarze instytucjonalnej pieczy zastępczej polegających na etapowym zmniejszaniu liczby dzieci w placówkach oraz egzekwowania nieumieszczenia w placówkach dzieci poniżej 10. roku życia, działań ukierunkowanych na rozwój rodzinnych form pieczy, a także wzmacniania procesów usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej.

Podejmowane są zarówno działania resortowe, jak i rządowe celem wsparcia samorządów w realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Uchwałą nr 243 Rady Ministrów z 5 grudnia 2023 r. (M.P. 2023 poz. 1461) ustanowiono rządowy program wsparcia powiatu w organizacji i tworzeniu rodzinnych form pieczy zastępczej w 2024 r. Celem Programu jest wsparcie powiatów w realizacji zadań własnych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Wsparcie jest udzielane ze środków Funduszu Pracy w formie dofinansowania wynagrodzeń wraz z pochodnymi od wynagrodzeń zawodowej rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka, rodziny zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego przysługujących za 2024 r., począwszy od 1 stycznia 2024 r., za każdy miesiąc, w którym pełniona była funkcja przez minimum 15 dni kalendarzowych.

Ponadto uchwałą nr 63 Rady Ministrów z 19 czerwca 2024 r. (M.P. 2024 poz. 504) ustanowiono rządowy program „Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na lata 2024-2027”. Celem tego Programu jest dofinansowanie wynagrodzeń pracowników wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, zatrudnionych na podstawie stosunku pracy przez jednostki organizacyjne wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej prowadzone przez jednostki samorządu

terytorialnego (gminy, powiaty lub województwa) lub przez podmioty wykonujące zadania publiczne na ich zlecenie. Dofinansowanie jest realizowane w formie dodatku.

Co więcej, uchwałą nr 61 Rady Ministrów z 19 czerwca 2024 r. (M.P. 2024 poz. 507) ustanowiono rządowy program „Dofinansowanie wynagrodzeń rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka na lata 2024-2027”. Celem Programu jest pomoc w realizacji zadań własnych powiatu z zakresu wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej przez dofinansowanie wynagrodzeń przysługujących rodzinom zastępczym zawodowym i prowadzącym rodzinne domy dziecka. Dofinansowanie jest realizowane w formie dodatku do wynagrodzenia.

Niniejsze środki przekazywane w ramach programów są wsparciem nie tylko dla pracowników, rodzin zastępczych zawodowych czy prowadzących rodzinne domy dziecka, ale także mają realny wpływ na poprawę sytuacji finansowej samorządów.

Istotnym zadaniem pozostaje wspieranie rodziny już na wczesnym etapie pojawienia się kryzysów, tak aby zapobiegać umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej, zatem zarówno resort rodziny, jak i rząd docenia wagę pracy podejmowanej przez asystentów rodziny. Uchwałą nr 245 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r. ustanowiono rządowy program wspierania rodziny „Asystent rodziny w 2024 r.” (M.P. 2023 poz. 1462). Celem programu jest pomoc w realizacji zadań wykonywanych przez asystentów rodziny, w tym również zadań, o których mowa w art. 8 ust. 2 i 3 ustawy z 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. W ramach Programu dofinansowane są:

- dodatki do wynagrodzenia asystentów rodziny przez przyznanie asystentowi dodatku do wynagrodzenia w wysokości do 2400 zł, podzielonego na 12 części odpowiadających miesiącom zatrudnienia, w wysokości do 200 zł za każdy przepracowany miesiąc, proporcjonalnie do wymiaru etatu,
- koszty zatrudnienia asystentów rodziny - w wysokości nieprzekraczającej 30% (wynagrodzenie wraz z pochodnymi od wynagrodzeń) ponoszone od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2024 r.

Mając na względzie potrzebę stałego wzmacniania wsparcia usamodzielniającej się młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą, przygotowywane są rozwiązania prawne, służące m.in. wdrażaniu młodych ludzi w proces usamodzielniania i wchodzenia w dorosłość już na wcześniejszym etapie ich pobytu w pieczy zastępczej, niż tuż przed osiągnięciem pełnoletności. Zauważalna jest również potrzeba wprowadzenia zmian w zakresie sposobu funkcjonowania opiekuna usamodzielniania i podejmowanych przez niego działań na rzecz usamodzielnianych, a także współpracy na poziomie lokalnym, pomiędzy powiatem organizującym pieczę zastępczą a gminami odpowiedzialnymi m.in. za udostępnianie możliwych zasobów w postaci np. mieszkań komunalnych dla usamodzielnianych.

Mam nadzieję, że działania podejmowane przez resort rodziny wspólnie z samorządami i partnerami społecznymi przyniosą wkrótce wymierne efekty, które pozwolą na usprawnienie funkcjonowania systemu pieczy zastępczej w Polsce.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Aleksandra Gajewska

Sekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/

